

خُمَره‌ی طلا

(آولولاریا)

[نمایشنامه]

تیتوس ماکسیوس پلوتوس

محمدعلی عبدالملک

۱۳۹۶

کتابخانه

(کتابخانه)

سرشناسه	پلوتوس، تیتوس ماسیوس، ۹۲۵۴-۱۸۴ ق.م
عنوان و نام پدیدآور	خمری طلا (آلولاریا)/ تیتوس ماسیوس پلوتوس؛ [ترجمه] محمدعلی عبدالملکی.
مشخصات نشر	تهران: افراز، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۷۵ ص.
شابک	978-964-243-518-0
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	عنوان اصلی: Aulularia, c1925.
یادداشت	کتاب حاضر از متن انگلیسی با عنوان "The pot of gold: Aulularia" به فارسی برگردانده شده است.
موضوع	نمایشنامه یونانی
شناسه افزوده	عبدالملکی، محمدعلی، ۱۳۳۱-، مترجم
رده بندی کنگره	۱۳۹۳۶۵۷۰PA/ ۸خ
رده بندی دیویی	۰۱/۸۸۲
شماره کتابشناسی ملی	۳۶۳۷۸۸۷

انتشارات افراز

دفتر مرکزی و فروش: خیابان دانشگاه، پایین تر از جمهوری، کوچه دانا، پلاک ۱۲ | تلفن: ۶۶۹۷۷۱۶۶

مرکز پخش: ۶۶۴۸۹۰۹۷

فروشگاه: خیابان دانش، مجتمع تجاری دانشگاه، طبقه منفی یک، کتابفروشی تخصصی هنر و ادبیات افراز | تلفن: ۶۶۹۵۲۸۵۳

وبسایت و فروشگاه اینترنتی: www.afrazbook.com

E-mail: info@afrazbook.com

خُمَری طلا

(آلولاریا)

تیتوس ماسارس پلوتوس

محمد علی عبدالملکی

نوبت چاپ: اول، ۳۹۶

طراحی جلد: یاسین محمدی، انلیه افراز

آرایش صفحات: مژگان جعفرزاده/ آنا افراز

چاپ و صحافی: نازو

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

تمام حقوق این اثر برای انتشارات افراز محفوظ است.

هیچ بخشی از این کتاب، بدون اجازه‌ی مکتوب ناشر، قابل تکثیر یا تولید مجدد به هیچ شکلی

از جمله چاپ، فتوکپی، انتشار الکترونیک، فیلم، نمایش و صدا نیست.

هرگونه بازتولید اثر به شکل نمایش بسته به مجوز مکتوب نویسنده است.

این اثر تحت پوشش قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان ایران قرار دارد.

یادداشت مقدماتی برای آولولاریا

کاراکتر پیرمرد - سپس باید تبار کمدهای یونان باشد که به عنوان مدلی در اختیار پلوتوس قرار گرفته و برای خود الگو قرار داده. در میان سایرین، سمیکرانیس در نمایشنامه‌ی داورای اثر مناندر نمونه‌ی اولیه‌ی مشخصی از کاراکتر اوکلیو در آولولاریا اثر پرتیس است. با این وجود نمایشنامه‌ی پلوتوس هیچ‌گونه شباهتی با هیچ‌یک از نشانه‌های همین یونانیان پیشرو ندارد. تا به حال یک نشانه‌ی مضاعف (هم در متن اصلی و هم در نسخه‌ی آن) در ارتباط با اشاره به رفتارهای بیش از حد آزادانه‌ی زنان و دفتر (ممیز رفت‌و‌ر زنان) قابل شناسایی است.

کمدی یونان در دهه‌ی ۱۳۱۷ تا ۱۳۰۷ پیش از میلاد، زمانی که موضوع توسعه‌ی یونان توجه دمتریوس حاکم آتن را جلب کرده بود، و کمدی روم در حدود ۱۹۵ پیش از میلاد، زمانی که مردم تحت حمایت (قانون امان) از محدودیت در امان بودند ظهور کرد.

از شباهان متعدد اوکلیو، کاراکترها رپاگون در نمایشنامه‌ی خسیس اثر مولیر بهترین و بیشترین تناسب در جسم تازه شناخته شده. هنوز هم مقایسه‌ی میان این دو نمایشنامه دنیایی از تفاوت را در نویسندگان موضوع و کاراکتر نشان می‌دهد. طماعی اوکلیو یا بلکه اکتساب غیرمنتظره‌ی ثروتی باد آورده، تنها

نگرانی و سرگردانی تمسخرآمیز برای وی به ارمغان می‌آورد تا سرانجام از آن ثروت می‌گریزد و طبیعت خود را با افتخار از زیان می‌آلاید، درحالی‌که کاراکتر هارپاگون در نمایشنامه‌ی خسیس مولیر تا پایان همچنان یک خسیس و بخیل باقی می‌ماند.

پایان آلولولاریا در واقع تنها برای مادر رئوس مطالب استدلالی شناخته شده (در قالب خلاصه‌ای از طرح، معمولاً در دو نسخه‌ی دیگر، که بعداً به وسیله‌ی ویراستاران رومی اضافه شده) این به ما اطلاع می‌دهد که او کلیو را پیداکرد و از آن برای دخترش و دامادش امکاناتی فراهم آورد. و تجربه‌ی داده‌شده ممکن است مجدداً عبارت قابل توجهی در میان قطعات گم‌شده، اثر موجب احیای آن شود. به عنوان مثال: (نه شب و نه روز به خاطر این طلاها، که منظره‌ی آه‌اش نداشتم، حالا می‌روم راحت بخوابم) سرنخی به دست من داد که با عبارت صحنه‌ای پایانی به آن بیفزایم و کم‌دی را چنان‌که دلنشین باشد به پایان برسانم.

پلوتوس، بدون هیچ اجابت، با کارش، تمرکز و توجه خود را بر روی یک موضوع واحد و ساده معطوف داشته، نمایشنامه را پیرامون شخصیت محوری آن، با حداقل ترس از انحراف و اشتباه توسط - بازی متمرکز کرده است. در واقع یک واقعه در این اثر وجود ندارد که بنا به ضرورت نیامده باشد و با طرح اصلی در ارتباط نباشد.

پیش‌گفتار

تیتوس ماسیوس Titus Maccius Plautus در سال ۲۵۴ پ.م. در دهکده‌ای به اسم (سایسینا) از مادر زاده شد، و در سال ۱۸۴ پ.م. در سن هفتاد سالگی از دنیا رفت. پلوتوس، از نخستین سال‌های جوانی به گیه‌هایی که نمایش‌هایی با عنوان (فابولا آتلانا) اجرا می‌کردند پیوست. اداره‌کنندگان این گروه‌ها با دولت قراردادهایی برای اجرای نمایش در مناسبت‌ها می‌بستند و غلامان و بردگان را در اجرای نمایش‌ها به خدمت می‌گرفتند و افرادی را نیز در قبال پرداخت دستمزدی ناچیز اجاره می‌کردند. پلوتوس روستازاده، کار خود را به عنوان اجیر در این گروه‌ها آغاز کرد، و از آن‌جا که دستمزد اندک معاش او را تامین نمی‌کرد، به ناچار به شهر آتلانا با پای پیاده روی آورد و آن هنگام که کار آسیاب را کد می‌ماند، با تجربیاتی که در آن‌جا کسب کرده بود، گروه‌های نمایشی به دست آورده بود، به نوشتن متون نمایشی برای مناسبت‌هایی همانند جشن‌های بزرگداشت (زئوس) خدای خدایان و خدای آسمان‌ها و نیز (هرا) ایزد بانوی (باروری و ازدواج) و حامی (زنان شوهردار و نگهبان کودکان) که همسر زنوس هم بود پرداخت.

ویل دورانت، در کتاب تاریخ تمدن می‌نویسد، دین یونانی اگر نمی‌توانست به جنگ‌ها پایان دهد، به وسیله‌ی جشنواره‌های بسیار، تاحدودی رنج‌های اقتصادی مردم را کاهش می‌داد، و آریستوفان نمایشنامه‌نویس شهیر یونانی اعلام می‌دارد که: تعداد قربانی‌هایی که تقدیم خدایان می‌شد و معابد و تندیس‌هایی که برای خدایان ساخته می‌شد و مراسم مقدسی که به نام خدایان به پا می‌داشتند به قدری فراوان بودند که در طول سال اعیاد دینی و قربانیان به گل آراسته و و پرزرق و برق مایه‌ی انبساط خاطر و دلگرمی و سرگرمی مردم بودند. هزینه‌ی این اعیاد و مراسم را افراد ثروتمند آتن تقبل می‌کردند و دولت هزینه‌ی بازی‌ها، نمایش‌هایی را که در جشن‌های مقدس اجرا می‌شد از محل اموال و زمین‌های دین، پرداخت.

پلوتوس حواری در اثر تجربه و تبحری که طی کار برای گروه‌های نمایشی به‌دست آورده بود، به رشته‌ی نمایشنامه‌های کمدی که مناسب این اعیاد بود پرداخت و با خلاقیت و ابتکار و اتکا به تفکر خود توانست در ردیف نمایشنامه‌نویسان دوران خود، به نام و آوازه‌ی افتخار برسد، چنان‌که در شیوه نگارش متون و اجرای آن‌ها تحولی به‌راستی بنیاد نهاد که تا به امروز در سراسر اروپا ماندگار مانده است.

بدیهی است که در چنین شرایط دشواری که در بان‌گیر پلوتوس بود فرایند آمیزش تلاش معاش و ذوق و استعداد و اندیشناکی، در به‌ای ارجمند به بار خواهد نشست و پلوتوس تحولی علیرغم سنت معمول در شاره نگارش متون نمایشی ایجاد نمود.

آنچه که مرا مشتاق به برگردان متن پلوتوس به فارسی نمود شیوه متفاوتی است که پلوتوس در نگارش و اجرای متونش نسبت به نویسندگان هم‌زمان خود به کار بسته است.

او در قالب نمایش کمدی که تنها هدفش سرگرمی و تسکین آلام آحاد جامعه‌ی یونان بود، مهم‌ترین مسائل سیاسی، اقتصادی، قضایی، ناهنجاری‌های اجتماعی و آداب و رسوم دست و پاگیر جامعه را به عنوان محور اصلی و بن

مایه‌ی متون خویش دستمایه قرار می‌داد و موضوع نمایش‌ها را به اقتضای شرایط زمان برمی‌گزید و با خلایق و نوآوری درمی‌آمیخت، آن‌چنان‌که شیوه نگارش او امروز نیز الگوی بسیاری از درام‌نویسان است.

پلوتوس گروه همسرایان را که رکن اصلی و عنصر لاینفک نمایش‌های کمدی بود و از همان ابتدای نمایش تماشاگران را به پایکوبی و میگساری فراگیر تحریک می‌کرد و مانع تهیج آنان در دگرگونی معضلات جامعه بود برنثابید و سراینده‌ها را از نمایش‌های خود حذف کرد و پرولوگ (پیش‌گفتار) را که تنها به ورینه یک بازیگر اجرا می‌شد جایگزین نمود و رقص و آواز و میگساری را هم در متون هم‌راستا با گونه‌ای محسوس کمرنگ نمود.

تا تماشاگر بی‌روح، خسته و افسرده و مشتاق هیجان را اندکی به تفکر پیرامون ناملايمانته رجرد در جامعه وادارد.

ابتکارات و خلایق‌های آن ده‌ران پلوتوس را می‌توان به عنوان سرلوحه و الگوی ساختار دراماتیک درام‌نویسان کمدی‌نویسان اروپای پس از او و تا به امروز دانست.

تاثیر پلوتوس بر ساختمان درام‌نویسی را همین بس که (مولیر) نمایشنامه‌نویس قرن هفدهم فرانسه خود را شاگرد پلوتوس بخواند و پیرو شیوه نگارش او بداند.

مولیر در پاره‌ای موارد آثار برجای مانده از پلوتوس را با اندکی تغییری مورد استفاده قرار داده و در نوشتن نمایشنامه‌های خود از او الهام گرفته و با ابتکار خود آثاری را که از پلوتوس اقتباس کرده با شرایط ملی فرانسه همسو و آهسته آهسته کرده که با تطابق آثار وی با آثار پلوتوس این تشابه را به روشنی می‌توان دریافت.

بنابراین چنان‌چه نمایشنامه (خسیس) مولیر مورد مذاقه قرار گیرد و با نمایشنامه‌ی (اولولاریا)ی پلوتوس مطابقت داده شود به وضوح می‌توان صحنه‌های مشابهی را که تفاوتی نه چندان محسوس دارند مشاهده کرد که صحت ادعای مولیر را به اثبات می‌رساند.